

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

Marktinformatie isolatiematerialen, isolatieglas en HR-ketels 2010-2016

In opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Inhoud

Inleiding	2
Methode.....	2
Isolatiematerialen.....	3
Minerale en organische isolatiematerialen	3
Kunststof isolatiematerialen en isolatiefolies.....	4
Totaal isolatiemateriaal	5
Isolatieglas	7
HR-ketels.....	9
Conclusies	11
Dankwoord.....	12
Bronnen	12

Inleiding

In het kader van de monitoring van energiebesparing in de gebouwde omgeving door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) wordt elk jaar verkoopinformatie verzameld door Buildsight onder:

- de leveranciers van isolatiemateriaal in Nederland;
- bouwcertificeringsbureaus;
- Stichting Vlakglas Recycling Nederland;
- en de Vereniging van Nederlandse Fabrieken van Ketels voor Centrale Verwarming (VFK).

Met de energiebesparende producten van de bovengenoemde partijen worden onder andere bestaande gebouwen energiezuiniger gemaakt. Op die manier wordt een bijdrage geleverd aan de energiebesparingsdoelstelling van de overheid. In deze brochure wordt de door Buildsight verzamelde en verwerkte verkoopinformatie samengevat.

Methode

Door de verzamelde verkoopinformatie te combineren met de gegevens over het verbruik ten behoeve de nieuwbouw in Nederland (op basis van Buildsight[®]-informatie) is berekend wat het jaarlijkse verbruik van deze energiebesparende producten in bestaande gebouwen is geweest van 2010 tot en met 2016. De veronderstelling is dat de hoeveelheid energiebesparende producten die niet in de nieuwbouw is toegepast (of als afval is verdwenen), is gebruikt in bestaande gebouwen. Wij gaan er dus vanuit dat de voorraden bij handelaren in deze energiebesparende producten per saldo niet zijn veranderd.

In de volgende hoofdstukken van deze brochure wordt de verkoopinformatie of afzet van isolatiemateriaal (tabel 1 en 2) isolatieglas (tabel 6) en HR-ketels (tabel 9) uitgesplitst naar toepassing in nieuwbouw en bestaande bouw. Bovendien vindt een nadere segmentering plaats voor de bestaande bouw (tabel 5, 7 en 10). De overige tabellen bieden nadere inzichten in de afzet van de energiebesparende producten.

Omdat voor isolatiemateriaal een goede inschatting gemaakt kan worden van de gemiddelde warmteweerstand ervan in de nieuwbouw (R_m) en de gemiddelde warmteweerstand van het geleverde isolatiemateriaal is opgegeven door de fabrikanten (R_d), is op basis van de volumes de gemiddelde warmteweerstand van het isolatiemateriaal dat is toegepast in de bestaande bouw (R_m) te bepalen.

Isolatiematerialen

Hieronder wordt in tabel 1 en 2 de afzet en de gemiddelde warmteweerstand van verschillende types isolatiematerialen uitgesplitst naar nieuwbouw en bestaande bouw. Het onderzoek was gericht op isolatie van de gebouwschil: gevels, daken, begane grondvloeren, keldervloeren en kelderwanden. Andere gebouwisolatie (bijvoorbeeld in binnenwanden en plafonds) wordt buiten beschouwing gelaten, omdat die over het algemeen niet of nauwelijks bijdraagt aan energiebesparing, maar andere doelen dient (zoals geluidsisolatie of brandwering).

Er wordt onderscheid gemaakt tussen de minerale en organische¹ materialen (glaswol, steenwol, houtwol, cellulose isolatie en vlaswol), de kunststof (of synthetische) isolatiematerialen (EPS, XPS, PUR/PIR en PF) en isolatiefolies². In tabel 3 is informatie opgenomen over de specifieke na-isolatie methoden spouwvulling (bijvoorbeeld glaswolvlokken) en vloersprayen (met PUR). Ook voor isolatieglas en HR-ketels is een tabel opgenomen. Van andere isolatiematerialen zijn te weinig gegevens bekend of is de bijdrage aan de energiebesparing verwaarloosbaar.

Minerale en organische isolatiematerialen

In de onderstaande tabel wordt een samenvatting gegeven van marktinformatie met betrekking tot glaswol, steenwol, houtwol, cellulose isolatie en vlaswol (minerale en organische isolatiematerialen) voor warmte-isolatie in de gebouwschil in Nederland. Het blijkt dat de afzet sinds 2014 is gegroeid dankzij een sterke groei van de afzet richting de bestaande bouw. De afzet in de nieuwbouw stond in 2014 nog onder druk, maar dankzij een groei van de woningbouw is daar de afzet vooral in 2015 ook gestegen. Bij de toepassing in zowel de nieuwbouw als in de bestaande bouw is de isolatiewaarde van 2010 naar 2012 toegenomen. Tussen 2013 en 2016 stabiliseerde de isolatiewaarde in de bestaande bouw zich op een lager niveau. In de nieuwbouw is de isolatiewaarde de laatste jaren gestegen door de strengere eisen aan de energieprestatie van nieuwe gebouwen. In de bestaande bouw worden gemiddeld genomen lagere isolatiewaardes bereikt.

¹ Over het jaar 2013 zijn voor het eerst gegevens beschikbaar gekomen met betrekking tot de afzet van vlaswol en houtwol in Nederland; deze materialen staan ook wel bekend als "bio-based". Over het jaar 2015 zijn daar gegevens voor cellulose isolatie aan toegevoegd.

² Over het jaar 2014 zijn voor het eerst gegevens beschikbaar gekomen met betrekking tot de afzet van isolatiefolies; dankzij de reflectie van warmtestraling hebben de isolatiefolies een energiebesparende eigenschap (andere isolatiematerialen moeten het hebben van het beperken van de geleiding – het isoleren – van warmte)

Tabel 1: Afzet minerale en organische wollen

	2010*	2011*	2012*	2013	2014	2015	2016
Verkoopinformatie (oppervlak in mln. m ²)	20,8	21,6	19,8	16,8	17,6	20,3	22,4
Verkoopinformatie (R _d in m ² *K/W)	2,9	3,0	3,4	3,1	3,2	3,2	3,4
Nieuwbouwinformatie (oppervlak in mln. m ²)	10,6	10,3	9,3	7,7	7,6	8,3	8,5
Nieuwbouwinformatie (R _m in m ² *K/W)	2,4	2,9	3,3	3,3	3,6	3,8	4,0
Bestaande bouw (oppervlak in mln. m ²)	10,1	11,4	10,5	9,1	10,1	12,0	13,9
Bestaande bouw (R _m in m ² *K/W)	3,1	3,2	3,5	2,9	2,8	2,8	3,0

Bron: leveranciers materialen, Buildsight

* Door de toevoeging van de organische wollen vanaf 2013 en de toevoeging van cellulose isolatie in 2015 aan de verzameling van verkoopinformatie van minerale en organische isolatiematerialen, zijn de uitkomsten over de jaren moeilijk met elkaar te vergelijken. Ook de interpretatie van de nieuwbouwinformatie en de uitkomsten daarvan zijn voor 2013, 2014 en 2015 anders dan voor 2010 tot en met 2012. Er is sprake van een trendbreuk. De uitkomsten vanaf 2013 kunnen als nauwkeuriger worden beschouwd dan die voor de voorgaande jaren.

Kunststof isolatiematerialen en isolatiefolies

Kunststof isolatiemateriaal voor warmte-isolatie van de gebouwschil werd tot 2016 voor het grootste gedeelte toegepast in de nieuwbouw. Vanaf 2013 is de toepassing ervan in de bestaande bouw sterk toegenomen, terwijl sindsdien de toepassing ervan in de nieuwbouw niet meer boven 12 miljoen vierkante meter per jaar uitkomt. Dat wijzen de gegevens in de onderstaande tabel uit. De isolatiewaarde van de toegepaste kunststof isolatiematerialen is sinds enkele jaren vergelijkbaar met andere isolatiematerialen, omdat ze tegenwoordig voor dezelfde toepassingen worden gebruikt. Bij de vergelijking van de uitkomsten over de jaren moet er rekening mee worden gehouden dat pas sinds 2014 de isolatiefolies zijn toegevoegd en er sinds 2015 meer leveranciers zijn toegevoegd.

Tabel 2: Afzet kunststofisolatiemateriaal

	2010*	2011*	2012	2013	2014	2015	2016
Verkoopinformatie (oppervlak in mln. m ²)	16,9	18,6	18,4	19,1	20,8	22,3	27,2
Verkoopinformatie (R _d in m ² *K/W)	2,7	2,9	3,1	3,0	3,1	3,3	3,5
Nieuwbouwinformatie (oppervlak in mln. m ²)	11,5	11,3	13,3	11,9	11,6	11,2	11,9
Nieuwbouwinformatie (R _m in m ² *K/W)	2,8	3,2	3,2	3,1	3,5	3,6	3,6
Bestaande bouw (oppervlak in mln. m ²)	5,4	7,3	5,1	7,2	9,2	11,1	15,3
Bestaande bouw (R _m in m ² *K/W)	2,4	2,5	2,7	2,8	2,7	3,3	3,3

Bron: leveranciers materialen, Buildsight

* Omdat de verzameling van verkoopinformatie van kunststofisolatiematerialen vanaf 2012 anders is georganiseerd dan de verzameling over 2010 en 2011, zijn de uitkomsten niet met elkaar te vergelijken. Ook de interpretatie van de nieuwbouwinformatie en de uitkomsten daarvan zijn vanaf 2012 anders dan voor 2010 en 2011. Er is sprake van een trendbreuk.

2014-2016: In 2014 zijn de isolatiefolies toegevoegd aan de gegevensverzameling en opgeteld bij de gegevens van kunststofisolatiematerialen. Ook in 2015 zijn er meer leveranciers toegevoegd aan de dataverzameling. Hierdoor zijn de uitkomsten moeilijk vergelijkbaar met de voorgaande jaren.

De (door SKG-IKOB) gecertificeerde na-isolatiebedrijven, die veel van het isolatiemateriaal verwerken in bestaande gebouwen, registreren hun activiteit op de na-isolatiemarkt en geven die door aan SKG-IKOB. In de volgende tabel is weergegeven wat SKG-IKOB heeft geregistreerd over de periode 2010-2016 voor vloerspraken (met PUR) en spouwvulling (verschillende materialen).

Tabel 3: Activiteit verenigde na-isolatiebedrijven (x 1.000 m²)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
vloerspraken	275	634	510	340	331	463	372
spouwvulling	1.297	2.743	2.142	2.580	2.094	2.417	1.758

Totaal isolatiemateriaal

Op basis van voorgaande tabellen is de totale afzet van isolatiematerialen in 2010 tot en met 2016 binnen de bestaande bouw te bepalen. Omdat niet alle na-isolatiebedrijven gecertificeerd zijn door SKG-IKOB, zijn de gegevens uit tabel 3 geëxtrapoleerd. Daarvoor is per na-isolatiemethode gerekend met een schatting van het aandeel niet-gecertificeerde bedrijven. De isolatiewaarde van spouwvulling en vloerspraken is gebaseerd op het toegepaste materiaal en een gemiddelde dikte in de toepassing van 6 cm. Op die manier is de totale gemiddelde isolatiewaarde bepaald.

Tabel 4: Totaal toepassing isolatiemateriaal bestaande bouw

	2010*	2011*	2012	2013	2014	2015	2016
Bestaande bouw geïsoleerd (oppervlak in mln. m ²)	17,6	23,2	19,1	20,2	22,5	26,7	31,8
R _m (bestaande bouw)	2,7	2,6	3,0	2,6	2,6	2,7	3,0

Bron: leveranciers materialen, Builightsight

* Bij deze tabel gelden dezelfde kanttekeningen als bij tabel 1 en tabel 2. De vergelijkbaarheid van de gegevens over de jaren is in deze tabel dus ook belemmerd.

2014-2016: In 2014 zijn de isolatiefolies toegevoegd aan de gegevensverzameling en opgeteld bij de gegevens van kunststof isolatiematerialen. Ook in 2015 zijn er meer leveranciers toegevoegd aan de dataverzameling. Hierdoor zijn de uitkomsten moeilijk vergelijkbaar met de voorgaande jaren.

Uit de marktonderzoeken die voor deze monitor energiebesparing uitgevoerd zijn, blijkt in welke segmenten van de bestaande gebouwenvoorraad in Nederland het isolatiemateriaal is toegepast. Voor het jaar 2016 is dat in de onderstaande tabel uitgewerkt naar miljoenen vierkante meters isolatiemateriaal. De voorraad utiliteitsgebouwen wordt in de tabel uitgesplitst in gebouwen bestemd voor de dienstensector en overige (utiliteits-)gebouwen.

Tabel 5: In bestaande bouw toegepast isolatiemateriaal (2016; inclusief na-isolatieactiviteiten)

x mln. m ²	Minerale wollen	Kunststof	Spouwvulling en vloersprayen	Totaal
Sociale huurwoningen	2,3	3,8	0,3	6,4
Particuliere huurwoningen	0,5	0,8	0,1	1,4
Koopwoningen	8,8	7,2	2,2	18,2
Dienstensector	1,8	2,9	0,1	4,9
Overige gebouwen	0,4	0,6	0,0	1,0
Totaal	13,9	15,3	2,6	31,8

Bron: ECN

Uit de verzamelde gegevens met betrekking tot de toepassing van isolatiemateriaal (in de gebouwschil) in Nederland komt naar voren dat van 2010 naar 2011 sprake is geweest van een duidelijke toename van het isoleren van bestaande gebouwen. In 2012 is de toepassing van isolatiemateriaal in bestaande gebouwen afgenomen. Dat geldt voor de toepassing van isolatiemateriaal, spouwvulling, vloersprayen en isolatieglas. In vergelijking met 2010 is er nog sprake van een toename. Vanaf 2013 is de toepassing van isolatiemateriaal in bestaande gebouwen weer toegenomen. De tijdelijke verlaging van de btw op de arbeidskosten bij het verbouwen van bestaande woningen, die in het Woonakkoord (dat in het voorjaar van 2013 werd gesloten) werd afgesproken en vervolgens is uitgebreid en verlengd tot juli 2015, heeft aan deze ontwikkeling een bijdrage geleverd. Voor zover een grote verbouwing of renovatie de aanleiding

-

was om te isoleren, heeft de isolatiemarkt mee kunnen profiteren van het verlaagde btw-tarief op de personeelskosten. Het isoleren van woningen ten behoeve van energiebesparing is en blijft belast met het lage tarief van 6 procent btw. Over de isolatiematerialen moet wel 21 procent btw betaald worden. Ondanks het aflopen van de tijdelijke verlaging van de btw, groeide de afzet van isolatiemateriaal ten behoeve van de bestaande bouw in 2015 en 2016 krachtig. Dit is vooral te danken aan de verdere opleving van de woningmarkt in Nederland.

De minerale wollen en het vloersprayen hebben in 2013 niet kunnen profiteren van de voorzichtige bloei van de woningrenovatiemarkt. De toepassing van isolatiemateriaal in bestaande gebouwen heeft zich ondanks de economische recessie van 2012 en 2013 redelijk staande weten te houden. In 2014 is de renovatiemarkt aanzienlijk aangetrokken door de gunstige fiscale behandeling en een herstel van het consumentenvertrouwen. Voor de na-isolatiemethoden heeft 2014 desondanks geen groei gebracht. De nieuwbouwmarkt kromp nog een groot deel van het jaar. Pas in het laatste kwartaal van 2014 toonde de woningbouw een krachtig herstel. Dit herstel was onvoldoende om de afzet van isolatiemateriaal naar de nieuwbouw in 2014 te laten groeien ten opzichte van een jaar eerder. De positieve ontwikkelingen in de bouwsector in 2015 en 2016 hebben ook betrekking op de afzet van isolatiematerialen. Zowel de afzet ten behoeve van de nieuwbouw als ten behoeve van de bestaande bouw namen toe. Ook de toepassing van spouwvulling en vloersprayen nam in 2015 weer toe ten opzichte van een jaar eerder. Deze ontwikkeling heeft zich in 2016 niet voortgezet. De toepassing van deze na-isolatiemethoden kwam terecht op het laagste niveau sinds 2010. De reden daarvoor is onbekend. Mogelijk geven gebouweigenaren de voorkeur aan ingrijpendere maatregelen zoals buitengevelisolatie, voorzetwanden en nieuwe daken waarmee het energieverbruik verder teruggedrongen kan worden. De snelle stijging van de toepassing van isolatieplaten en –dekens lijkt daar wel op te wijzen. Voor een deel zijn dit maatregelen die ook worden aangeboden door na-isolatiebedrijven, maar waarvoor geen certificaat bestaat. Ook de groeiende investeringen in zonnepanelen zouden ten koste kunnen zijn gegaan van de hoeveelheid na-isolatiwerkzaamheden.

Isolatieglas

De afzet van isolatieglas heeft zich in 2010 en 2011 stabiel ontwikkeld. In 2012 en 2013 is de afzet met bijna 19 procent afgenomen ten opzichte van 2011. Dit blijkt uit de gegevens uit de jaarverslagen van Vlakglas Recycling Nederland (VRN). Zowel in 2010 als in 2011 werd voor circa 5 miljoen vierkante meter isolerend dubbelglas aan verwijderingsbijdrages geïncasseerd. Dit is in

2013 gedaald naar 4,1 miljoen vierkante meter. Sinds 2013 schommelt de afzet rond 4,2 miljoen vierkante meter.

Aan het begin van dit decennium werd in de nieuwbouw naar schatting nog circa 1,8 miljoen vierkante meter isolatieglas toegepast. Sindsdien is die afzet sterk afgenomen tot circa 1,3 miljoen vierkante meter. In 2015 en 2016 was er sprake van enig herstel van de afzet van isolatieglas ten behoeve van de nieuwbouw. In 2016 groeide de afzet van isolatieglas door een toename van de toepassing ervan in de bestaande bouw naar het hoogste niveau sinds 2011.

Tabel 6: Isolatieglas (x 1.000 m²)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Afzet nieuwbouw	1.858	1.831	1.615	1.365	1.245	1.316	1.369
Afzet bestaande gebouwen	3.137	3.252	2.934	2.759	3.051	2.874	3.213
Afzet totaal	4.995	5.083	4.549	4.124	4.296	4.190	4.582

Bron: VRN, Buildsight

Met behulp van het uitgevoerde marktonderzoek is een verdeling gemaakt over de segmenten van de bestaande bouwvoorraad waar het isolatieglas is toegepast. Deze verdeling wordt in de onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 7: In bestaande bouw geplaatst isolatieglas (2016)

	Totaal (x 1.000 m ²)	Totaal (%)
Sociale huurwoningen	850	26
Particuliere huurwoningen	305	9
Koopwoningen	1.808	56
Dienstensector	240	7
Overige gebouwen	11	0
Totaal	3.213	100

Bron: ECN

In 2010 en 2011 werd nog circa 5 miljoen vierkante meter isolatieglas verbruikt in Nederland. De jaren 2012 en 2013 lieten onder invloed van de recessie een daling zien. Ondanks het bescheiden herstel van de renovatiemarkt in 2013, daalde de afzet van isolatieglas in dit segment verder. Het stevige herstel van de renovatiemarkt in 2014 heeft de afzet van isolatieglas ook goed gedaan. In veel gevallen zou het in 2014 naar verwachting extra isolatieglas in uitbouwen betreffen, waardoor de afzet minder afhankelijk was van de vervangingsmarkt. De positieve ontwikkeling in

2014 heeft zich in 2015 niet voortgezet. Dit is het gevolg van een krimp van de afzet ten behoeve van bestaande gebouwen. Inmiddels is een groot deel van de aanwezige enkele beglazing vervangen door isolatieglas, waardoor de vervangingsmarkt begint op te drogen. Een groei van de afzet van isolatieglas in de nieuwbouw heeft niet kunnen voorkomen dat de totale isolatieglasafzet in 2015 enigszins terugliep. In 2016 werd er meer isolatieglas in de nieuwbouw toegepast, maar vooral ook in de bestaande bouw. Of dit een tijdelijke opleving van de vervangingsmarkt betreft, moet nog blijken.

HR-ketels

Uit de cijfers van de Vereniging van Nederlandse Fabrikanten van Ketels voor centrale verwarming (VFK) blijkt dat de afzet van HR-verwarmingsketels in Nederland weer is uitgekomen boven het niveau van 400 duizend stuks per jaar. In 2014 was de afzet gedaald tot onder dat niveau. Een klein deel van de verwarmingsketels dat wordt afgezet in Nederland, is geen HR-ketel. In 2010 was dat 2,6 procent. Dat aandeel is geslonken naar 1,1 procent in 2014. Voor 2015 en 2016 zijn er geen gegevens bekend over de afzet van niet-HR-ketels. Omdat dit soort ketels door steeds minder leveranciers wordt aangeboden, mogen deze gegevens niet naar buiten worden gebracht in verband met de mededingingsregels.

De reden voor de hoge afzet van verwarmingsketels in 2010 kan gevonden worden in de strenge winter van 2009-2010 en 2010-2011. Deze opeenvolgende winters kenden enkele langere periodes van strenge vorst. Veel verouderde, slecht functionerende verwarmingsketels moesten toen vervangen worden. Bovendien hebben de stimuleringsmaatregelen voor woningrenovaties en de nog hoge woningproductie in 2010 bijgedragen aan een tijdelijke piek in de afzet van verwarmingsketels. Bij het herstel in 2015 speelde de groei van de woningnieuwbouwproductie de belangrijkste rol. Ook in 2016 werden er meer ketels in de nieuwbouw toegepast. Omdat de afzet van HR-ketels in bestaande gebouwen in 2016 harder daalde, kromp de totale afzet van HR-ketels licht. Verder herstel van de afzet van HR-ketels in de toekomst staat onder druk van de toenemende populariteit van alternatieve verwarmingssystemen zoals warmtepompen voor de nieuwbouw. Momenteel woedt er een discussie over het gasloos maken van de nieuwbouw. Ondanks de ambitie om op termijn 50 duizend nieuwbouwwoningen gasloos op te leveren, wil de regering de mogelijkheid openhouden voor gemeenten om een nieuwe nieuwbouwwijk op het gasnet aan te sluiten.

Tabel 8: Afzet verwarmingsketels (aantallen x 1.000)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Totaal HR	449,7	438,2	420,2	407,5	398,3	414,6	411,3
niet HR	11,8	9,1	6,7	5,7	4,3	-	-
Totaal	461,6	447,4	426,9	413,1	402,6	-	-

Bron: VFK

"-" = onbekend

Tot 2012 werden jaarlijks circa 400 duizend HR-ketels in bestaande gebouwen geïnstalleerd. De markt voor de vervanging van ketels en voor andere toepassingen van ketels in bestaande gebouwen is sindsdien gekrompen naar 370 duizend stuks. Alleen in 2015 daalde de afzet richting de bestaande bouw niet dankzij de krachtige opleving van de woningmarkt. De verdere positieve ontwikkeling van de woningmarkt in 2016 heeft niet kunnen voorkomen dat de toepassing van HR-ketels in de bestaande bouw weer is gekrompen. Ook in bestaande gebouwen komen alternatieve verwarmingssystemen steeds meer in zwang. Denk daarbij aan de zogenaamde nul-op-de-meter-renovaties.

Tabel 9: Afzet HR-ketels (aantallen x 1.000)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Totaal afzet HR-ketels	449,7	438,3	420,2	407,5	398,3	414,6	411,3
Totaal afzet nieuwbouw	42,3	38,6	31,4	27,0	23,4	37,5	41,0
Afzet bestaande gebouwen	407,4	399,6	388,9	380,4	374,9	377,0	370,3

Bron: VFK, CBS, bewerking Buildsight

De afzet van HR-ketels in bestaande gebouwen is op basis van het uitgevoerde marktonderzoek te verdelen naar verschillende segmenten. Dit wordt weergegeven in de onderstaande tabel.

Tabel 10: In bestaande gebouwen geplaatste HR-ketels (2016)

	Totaal (aantal x 1.000)	Totaal (%)
Sociale huurwoningen	103,0	28
Particuliere huurwoningen	41,2	11
Koopwoningen	191,4	52
Dienstensector	31,4	8
Overige gebouwen	3,5	1
Totaal	370,3	100

Bron: ECN

Conclusies

Terugblik

De afzet van isolatiemateriaal, verwarmingsketels en isolatieglas heeft in 2010, maar vooral in 2011 en opnieuw in 2013, geprofiteerd van de stimuleringsmaatregelen van de overheid met betrekking tot woningrenovaties. Omdat deze maatregelen in 2012 wegvielen en de uitgaven van huishoudens onder druk stonden van de gekrompen economie, is deze markt kleiner geworden. Ook in 2014 heeft de btw-verlaging de afzet van deze producten op de renovatiemarkt positief beïnvloed. Omdat het consumentenvertrouwen zich in 2014 duidelijk herstelde dankzij het ontluikende economische herstel, kreeg de renovatiemarkt de wind extra mee. Sinds juli 2015 staat de renovatiemarkt helemaal op eigen benen. Er moet immers weer gewoon 21 procent btw afgerekend worden voor de uitvoering van woningrenovaties.

Vooruitzicht

De positieve ontwikkelingen op de woningmarkt nemen de renovatiemarkt mee op sleeptouw, waardoor ook voor 2016 sprake is van een verdere groei. Omdat er steeds meer goede alternatieve na-isolatiemethoden en alternatieve verwarmingssystemen beschikbaar zijn, zal de afzet van HR-ketels en na-isolatiemethoden hier waarschijnlijk steeds minder van kunnen profiteren. Ook de renovatie van bestaande bedrijfsgebouwen zal bijdragen aan de groei van de renovatiemarkt. Steeds meer gebouweigenaren zijn bereid om te investeren in hun bezit om het een nieuwe toekomst te bieden met vaak een andere functie.

Dankwoord

Onze dank gaat uit naar alle partijen die informatie leverden voor deze brochure en de organisaties die daarbij hebben bemiddeld. Hieronder vindt u een lijst met de belangrijkste bronnen. Deze brochure is opgesteld door Buildsight en uitgegeven door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Ook daarvoor gaat onze dank uit naar RVO.nl. Voor een nadere toelichting op de informatie in deze brochure kunt u per e-mail contact opnemen met Buildsight via monitorenergiebesparing@buildsight.nl.

Bronnen

- Centraal Bureau voor de Statistiek: Verschillende bouwstatistieken
- Centraal Bureau voor de Statistiek: Warmtepompen
- Buildsight b.v.: marktinformatie Buildsight®
- SKG-IKOB
- Vereniging van Erkende Na-isolatiebedrijven Nederland (VENIN)
- Vlakglas Recycling Nederland: jaarverslagen
- Vereniging van Nederlandse Fabrieken van Ketels voor Centrale Verwarming (VFK, onderdeel van FME-CWM)
- Nederlandse Isolatie Industrie (NII) en haar leden
- Leveranciers van isolatiemateriaal in Nederland
- Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN)
- Universiteit Gent: Na-isolatie van bestaande spouwmuren

Dit is een publicatie van:

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Croeselaan 15 | 3521 BJ Utrecht
Postbus 8242 | 3503 RE Utrecht
T +31 (0) 88 042 42 42
F +31 (0) 88 602 90 23
E klantcontact@rvo.nl
www.rvo.nl

Deze publicatie is tot stand gekomen in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

© Rijksdienst voor Ondernemend Nederland | februari 2018

Publicatienummer: RVO-015-1801/BR-DUZA

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) stimuleert duurzaam, agrarisch, innovatief en internationaal ondernemen. Met subsidies, het vinden van zakenpartners, kennis en het voldoen aan wet- en regelgeving. RVO.nl werkt in opdracht van ministeries en de Europese Unie.

RVO.nl is een onderdeel van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

Deze brochure is met grote zorgvuldigheid samengesteld. Om de leesbaarheid te bevorderen zijn juridische zinsneden vereenvoudigd weergegeven. Soms betref het ook delen van of uittreksels van weteksten. Aan deze brochure en de daarin opgenomen voorbeelden kunnen geen rechten worden ontleend. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland is niet aansprakelijk voor de gevolgen van het gebruik ervan. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.